

adviesrapport flora en fauna

structuurvisie Kerkwijk

gemeente Montferland

2 september 2005

projectnummer 10.72.00.02

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	INITIATIEFNEMER	1
1.3	GEBIEDSBESCHRIJVING	1
2	BESCHERMINGSKADERS	3
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	3
2.2	SOORTENBESCHERMING	3
3	HET PLAN	6
4	TOETSING	7
4.1	BESCHIKBARE VERSPREIDINGSGEGEVENS FLORA EN FAUNA	7
4.2	DE AANWEZIGHEID VAN BESCHERMDE PLANTEN EN DIEREN	8
4.3	EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN	13
5	CONCLUSIES	15
5.1	ALGEMEEN	15
5.2	PROCEDURELE CONSEQUENTIES	15
5.3	TOEPASSING ZORGBEGINSEL	16
5.4	AANBEVELINGEN	16

BIJLAGE 1: GEGEVENS NATUURLOKET

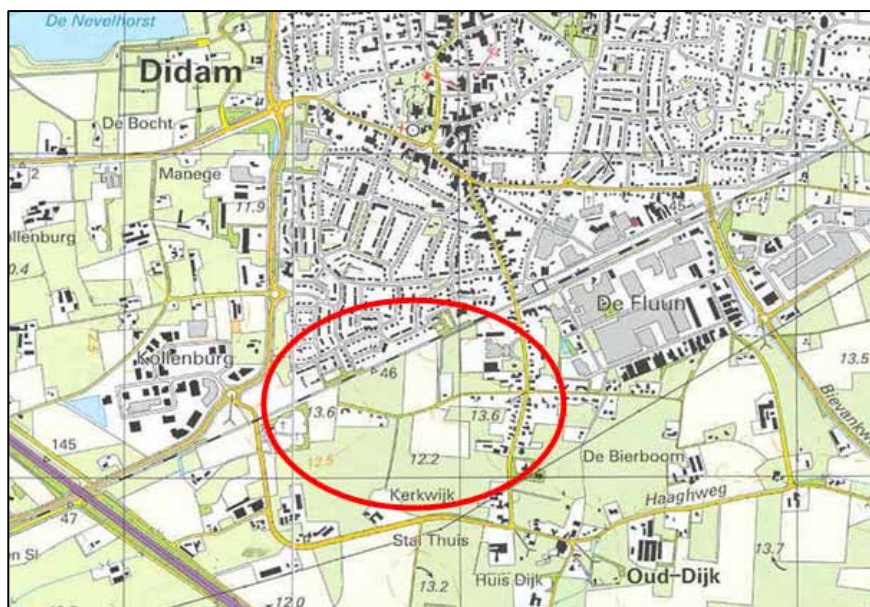
BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

BIJLAGE 3

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In de structuurschets Kerkwijk wordt een eerste invulling gegeven aan de ruimtelijke ontwikkeling van een woonwijk ten zuiden van de spoorlijn. De bestaande boerderijen worden hierbij gesloopt en er wordt een nieuwbouwwijk in het plangebied gerealiseerd.

globale ligging van het plangebied Kerkwijk

Met het oog op de haalbaarheid van deze activiteit is een ecologisch onderzoek uitgevoerd. Op basis van een quick scan flora en fauna (SAB, 2004) is gebleken dat door de ingreep mogelijk aanwezige beschermde plant- en diersoorten negatief worden beïnvloed. Om het belang voor beschermde soorten nader te bepalen is nader ecologisch onderzoek verricht (Mertens, 2005). De gezamenlijke resultaten zijn gebundeld in dit voorliggend advies.

Gebleken is dat geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is.

1.2 INITIATIEFNEMER

De gemeente Didam is officieel initiatiefnemer van dit nader onderzoek en tevens verantwoordelijk voor de ruimtelijke plannen waarbinnen het bouwplan mogelijk wordt gemaakt.

1.3 GEBIEDSBESCHRIJVING

Het plangebied Kerkwijk ligt ten zuidwesten van de kern van Didam, in een hoek tussen de spoorweg, de snelweg en een aanwezige nieuwbouwlocatie. De noordkant grenst aan een spoorlijn en het plangebied wordt grotendeels omsloten door de Haaghweg. Centraal door het gebied loopt de Huisdijk, een doodlopende weg met een aantal woningen.

Het plangebied bestaat voornamelijk uit grasland. Met name langs de randen is sprake van verdichting door een concentratie van woningen en agrarische bedrijven. Opvallend element is de begraafplaats in de meest westelijke hoek van het plangebied.

Gekeken vanuit de oorspronkelijke ontginningsstructuur van Didam ligt het plangebied Kerkwijk op de overgang naar lager gelegen broeklanden ten westen van Didam. Reeds lange tijd is het gebied in gebruik als agrarische grond. Het landschap is te beschrijven als een redelijk open gebied met kleinschalige hoogteverschillen. Verdichting van het landschap is ontstaan door lintbebouwing langs de Dijksestraat en bebouwing langs de Meursweg en Kerkwijkweg en elementen als de begraafplaats.

indrukken van het plangebied Kerkwijk

Kortweg kunnen de volgende elementen worden onderscheiden in het plangebied:

- grasland:
Het grasland is in gebruik als agrarisch weiland en wordt als weidegrond gebruikt. De vegetatiestructuur is homogeen, met alleen langs de randen enige verruiging of juist wat schralere omstandigheden (kleine reliëfverschillen);
- haagbeplanting;
De haagbeplanting binnen het plangebied bevindt zich voornamelijk rondom begraafplaats, woonhuizen en langs de Kerkwijkweg. De samenstelling van de haagbeplanting varieert van meidoorn, roos en vlier (langs Kerkwijkweg) tot liguster (rond erven);
- solitaire bomen:
Door het hele plangebied, op het kerkhof, langs woonerven en wegen staan kastan-jebomen, iepen, elzen en essen;
- wegbermen en greppels:
Langs de wegen liggen wegbermen en greppels. Zelfs in een redelijk natte zomerpe-riode (begin juli 2004) staan de greppels vrijwel droog.

2 BESCHERMINGSKADERS

Bij ruimtelijke ingrepen zoals het bouwen van een woonwijk moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen gebiedsbescherming in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn en soortenbescherming in het kader van de Flora- en Faunawet.

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn worden aangemerkt als speciale beschermingszones. In de Nederlandse wetgeving zullen de beschermingskaders voor gebiedsbescherming worden opgenomen in de Natuurbeschermingswet, die waarschijnlijk per oktober 2005 gewijzigd van kracht wordt.

Aanwijzing van het plangebied of de ligging nabij een aangewezen speciale beschermingszone is niet aan de orde. Tevens is het plangebied niet gelegen binnen of aan de provinciale Ecologische Hoofdstructuur. Er hoeft op basis van deze constatering geen specifieke aandacht aan het onderdeel gebiedsbescherming te worden besteed.

2.2 SOORTENBESCHERMING

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en Faunawet bepalend. De Flora- en Faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en Faunawet opgenomen:

- Het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- Het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- Het is verboden beschermde dier- en plantensoorten te vangen en te verplaatsen (artikel 13).

Als een plan rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en Faunawet. Voor het beoordelen van de doorwerking van het aspect soortenbescherming moet worden nagegaan of de projectlocatie beschermde soorten (zowel planten als dieren) herbergt. De mogelijke negatieve effecten van de ingreep op de betreffende soorten moeten worden beschreven.

Van de verbodsbepalingen mag voor een aantal specifiek genoemde ingrepen (zoals ruimtelijke ingrepen, beheer en onderhoud) worden afgeweken op basis van een algemeen geldende vrijstelling of middels een (aan te vragen) ontheffing.

Er gelden drie beschermingsregimes, afgestemd op de mate waarin soorten in hun voortbestaan bedreigd zijn.

algemeen voorkomende soorten

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een algemene vrijstelling voor algemeen in Nederland voorkomende soorten zoals egel, ree, konijn, veldmuis, bruine kikker, kleine watersalamander en wijngaardslak. Deze soorten zijn zo algemeen, dat zelfs als ze een keer geschaad worden, het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt.

Voor aantasting of versterking van deze soorten gelden niet de eisen dat er geen andere bevredigende oplossing is en een in artikel 75, vijfde lid, van de Flora en faunawet of bij algemene maatregel van bestuur genoemd belang aanwezig dient te zijn.

Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor deze soorten een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zogenaamde lichte toets).

minder algemeen voorkomende soorten

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt voor soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter, wild zwijn en alle vogelsoorten) een algemene vrijstelling, mits de activiteiten plaatsvinden volgens een door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of ondernemer (initiatiefnemer voor de ingreep) zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is voor deze soorten alleen nog nodig voor werkzaamheden die voortaan anders dan voorheen (gedragscode) uitgevoerd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor deze soorten een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zgn. lichte toets).

strikt beschermde soorten

Voor ongeveer honderd (ernstig bedreigde of kwetsbare soorten), de soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 bij het Vrijstellingsbesluit beschermde planten en dieren worden genoemd (o.a. ringslang, waterspitsmuis, rugstreeppad, otter en alle vleermuizen) moet een uitgebreide toets worden gedaan. Bij onder andere ruimtelijke ingrepen wordt het noodzakelijk geacht een toets te verrichten en ontheffing te hebben vóór uitvoering van de werkzaamheden.

Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang (zoals de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling), er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Artikel 2 van de Flora- en Faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dit kan door rekening te houden met kwetsbare perioden, bepaalde essentiële elementen te sparen of aanvullende inrichtingsmaatregelen te treffen.

3 HET PLAN

Deze ruimtelijke ingreep bestaat uit het slopen van de bestaande opstallen en het daarna bebouwen van het plangebied met woningen. De aanwezige wegenstructuur zal worden behouden in gemoderniseerde staat en verder worden uitgebreid ten behoeve van de nieuwe woonfunctie. Midden in de wijk en aan de westkant bij de begraafplaats komt een groene structuur te liggen.

Geplande nieuwe situatie Kerkwijk

De aanwezige groenstructuren zullen met de nieuwbouw verdwijnen. In de nieuwe situatie zijn echter nieuwe/vervangende groenstructuren aanwezig in het plangebied. De bestaande bebouwing aan de oostkant van het plangebied tegen de bestaande doorgaande weg richting het centrum aan, blijft in de nieuwe situatie behouden.

4 TOETSING

4.1 BESCHIKBARE VERSPREIDINGSGEGEVENS FLORA EN FAUNA

Via natuurloket (www.natuurloket.nl) kan een indicatie worden verkregen van de beschikbaarheid van soortengegevens bij de verschillende Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Voor de kilometerhokken waarbinnen het plangebied is gelegen (205-437, 205-438, 206-437 en 206-438) zijn in ieder geval gegevens beschikbaar van planten en broedvogels (zie bijlage 1). Er is gebruik gemaakt van gegevens die voor de aanleg van de randweg rond Kerkwijk beschikbaar zijn gesteld door de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties.

Daarnaast is gebruik gemaakt van bestaande atlasgegevens (zie literatuurlijst, bijlage 2) en is door ecologen van SAB Arnhem (juli 2004) een veldverkenning gedaan. Bij dit eerste veldbezoek kon de aanwezigheid van een aantal meer strikt beschermde soorten niet worden uitgesloten. Daarom is een nader onderzoek verricht door ecologisch adviesbureau Mertens. In totaal zijn vier veldbezoeken uitgevoerd in het gebied Kerkwijk te Didam. De bezoeken werden afgelegd op 18 mei, 10 juni en 25 juni en in de nacht van 14 op 15 juni 2005:

- vleermuizen:
vleermuizen werden geïnventariseerd in de nacht van 14 op 15 juni 2005 met behulp van een batdetector. Vleermuizen maken ultrasone geluiden die met deze batdetector kunnen worden opgevangen en vertaald in, voor de mens hoorbaar, geluid. Door interpretatie van ritme, klank en hoogte van de door het apparaat weergegeven geluid kunnen de meeste vleermuizen worden onderscheiden naar soort.
- steenmarter:
Het onderzoek naar de steenmarter heeft plaatsgevonden door te letten op sporen (uitwerpselen, vraatsporen en vette afdrücken rond plaatsen die veel worden belopen) op gebouwen en bomen. Dit onderzoek vond plaats voor het vleermuizenonderzoek (avond van 14 juni 2005). Daarnaast is gelet op foeragerende dieren tijdens het vleermuizenonderzoek.
- Amfibieën:
Het inventariseren van amfibieën vond plaats met behulp van een viertal methoden:
 - Het bevissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen;
 - Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp;
 - Het zoeken naar amfibieën in de landfase;
 - registratie van koorzang van padden en kikkers.
- reptielen:
Reptielen zijn geïnventariseerd door te zoeken in schrale bermen langs wegen (voornamelijk langs de Meursweg en de spoorberm) naar zonnende dieren.

De ecologische inventarisatie is als separate bijlage toegevoegd aan dit rapport.

4.2 DE AANWEZIGHEID VAN BESCHERMDE PLANTEN EN DIEREN

4.2.1 planten

Het agrarisch grasland kent een uniforme vegetatie, vrijwel zonder plantensoorten anders dan gras en klaver. Op sommige percelen is tevens speer- en met name akkerdistel aanwezig.

Langs de Meursweg zijn de bermen grotendeels begroeid met dauwnetel, een soort van vochtige voedselrijke open grond. Vanaf de Meursweg loopt een onverhard pad door het agrarisch gebied. Dit pad ligt enigszins hoger dan de weilanden; op deze grens zijn wat schralere omstandigheden ontstaan met soorten als duizendblad, vertakte leeuwentand en biggekruid.

diverse vegetaties in het plangebied; dauwnetel (langs Huisdijk), braakliggend terrein en haagbeplanting (langs Haaghweg)

Ter hoogte van het kerkhof ligt langs de Kerkwijkweg een perceel braak. Hier heeft zich een ruigte ontwikkeld met soorten als speerdistel, jacobskruiskruid, boerenwormkruid, gewone berenklauw, grote brandnetel en echte kamille.

De basis van de haagbeplanting langs de Kerkwijkweg wordt gevormd door meidoorn en vlier, met in de ondergroei braam. Aan de rand van verschillende percelen is de braam te vinden.

Sommige bermen in het gebied worden laat gemaaid en hebben daardoor eveneens een ruig karakter. Hier komen soorten voor als haagwinde, kleine berenklauw, brandnetel, fluitekruid, bijvoet, melganzevoet, kleeftkruid, ridderzuring, zandraket en grote klis.

grasklokje (beschermde soort) en akkerwinde, soorten langs de spoorlijn

Op basis van de Atlas van de Flora van Oost-Gelderland (Te Linde en Van den Berg, 2003) zouden in de omgeving van het plangebied mogelijk de volgende beschermde plantensoorten kunnen worden verwacht: grasklokje en gewone vogelmelk. In het plangebied is door ecologen van SAB alleen het grasklokje aangetroffen, op het talud van de spoorlijn.

Gewone vogelmelk is een bolgewas dat voorkomt op niet te droge, matige voedselrijke standplaatsen in graslanden en (beschaduwde) bermen. Bij een wat lossere grond (bijvoorbeeld als gevolg van bodembewerking) weet de soort zich te vestigen en handhaven. Langs de Meursweg zou hiervan sprake kunnen zijn.

Op basis van de soortgegevens van FLORON en Florabestand Oost Gelderland (zie ook Royal Haskoning, 2003) kan worden geconcludeerd dat er in het plangebied vooral soorten voorkomen van akkers, graslanden en bermen van relatief schrale gronden.

4.2.2 *grondgebonden zoogdieren*

Natuurloket meldt dat zoogdieren in dit gebied slecht onderzocht zijn. Op basis van de atlas van Nederlandse zoogdieren (Broekhuizen, 1992) mogen de volgende soorten in de omgeving van het plangebied worden verwacht: mol, egel, konijn, haas, rosse woelmuis, veldmuis, bosmuis, bosspitsmuis, bruine rat, woelrat, steenmarter, bunzing, wezel, ree en vos.

De Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ, 2003) heeft de beschikbare gegevens met betrekking op een groter gebied aangeleverd. Voor de kilometerhokken waarbinnen het plangebied ligt, zijn vrijwel geen gegevens beschikbaar. In de directe nabijheid van het plangebied zijn gesignaleerd: bosmuis, huisspitsmuis, rosse woelmuis en veldmuis.

Niet alle soorten zullen gebruik maken van het plangebied of hierbinnen een vaste verblijfplaats hebben. Zo zijn er tijdens de veldverkenning geen molshopen gevonden. Voor een soort als de woelrat ontbreekt een natte omgeving.

Voor soorten die meer gebonden zijn aan boomrijke elementen zoals bosmuis en bosspitsmuis ontbreken in het plangebied geschikte biotopen. Overigens zijn de spitsmuizen ook buiten het bos te vinden in tuinen, akkers en weiden.

Tijdens het inventariserende veldbezoek zijn er enkele muizenholen gevonden in de graslanden, het is niet vast te stellen welke muizensoort gebruik maakt van deze hopen. Voor de vos lijkt een goede verblijfplaats niet voorhanden, wel is het plangebied mogelijk een deel van het leefgebied van de vos. De nabijheid van de kern Didam en de verspreide bebouwing in het gebied is echter een beperkende factor.

De ree zal zich mogelijk ook wel in het plangebied vertonen. Omdat grotere opgaande dekkingsmogelijkheden ontbreken is het echter niet waarschijnlijk dat de soort hier verblijfplaatsen heeft. Vanwege de ligging ten opzichte van de snelweg zal het plangebied deel uitmaken van eventuele migratieroutes ten noorden van de rijksweg.

Het is zeer waarschijnlijk dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van bijvoorbeeld marterachtigen als bunzing en wezel. De haagbeplanting en ruigten die aanwezig zijn aan de rand van het plangebied en tussen de percelen in, bieden voldoende beschutting voor deze soorten en dienen mogelijk als vaste verblijfplaatsen. Bovendien is er in de vorm van andere kleine zoogdieren (muizen en konijnen) genoeg voedsel voorhanden voor deze kleine roofdieren.

Van een andere marterachtige, de meer strikt beschermde steenmarter (2^e categorie) kon de aanwezigheid volgens verspreidingsgegevens ook worden verwacht. De steenmarter zou aanwezig kunnen zijn in de oude agrarische bebouwing en genoeg foeraargeermogelijkheden hebben in de ruigtes en struwelen. Tijdens de veldinventarisatie door ecologisch adviesbureau Mertens zijn echter geen sporen waargenomen van de steenmarter en werd het dier ook niet gezien. De aanwezigheid van deze beschermde soort kan worden uitgesloten in het plangebied.

4.2.3 *vleermuizen*

Op basis van de atlas van Nederlandse zoogdieren (Broekhuizen, 1992) mogen de volgende soorten in de omgeving van het plangebied worden verwacht: gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Volgens gegevens van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ, 2003) kunnen de vleermuissoorten dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis voorkomen. In de regio zijn voortplantingsplaatsen bekend van rosse vleermuis, baardvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuis.

Door het hele plangebied, op het kerkhof, langs woonerven, wegen en plangrens staan kastanjabomen, iepen, elzen en essen (het gaat hier voornamelijk om jonge bomen). In de dunne, jonge bomen zijn geen vleermuizen te verwachten. Wat oudere beplanting staat langs de Kerkwijkweg. Deze bomen lijken als verblijfsplaats niet geschikt, ook omdat de bomen nog niet oud genoeg zijn en hollen/spleten in de bomen ontbreken. Vaste verblijfsplaatsen van boombewonende vleermuizen (rosse vleermuis) worden dan ook niet verwacht binnen het plangebied.

Tijdens de eerste veldverkenning door SAB kon de mogelijke aanwezigheid van verblijfsplaatsen van vleermuissoorten als gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger (gebouwenbewoners) en de functie van het gebied als foerageergebied niet afdoende aangetoond, dan wel uitgesloten worden. Daarom is ook voor vleermuizen nader onderzoek verricht. Tijdens deze inventarisatie (Mertens, 2005) werd de gewone dwergvleermuis het meeste waargenomen in het plangebied (ca. 8 foerageerplaatsen, zie kaartje veldinventarisatie in de separate bijlage). De laatvlieger werd slechts eenmaal kort foeragerend waargenomen aan de oostkant van het plangebied. Er is tijdens de veldinventarisatie geen indicatie gevonden voor een kolonie. Zowel de dwergvleermuizen als de laatvlieger kwamen laat aan in het plangebied. Waarschijnlijk liggen de kolonies van de waargenomen vleermuizen buiten het gebied Kerkwijk (bijvoorbeeld in de bebouwde kom) en gaat het hier om dieren die het landelijk gebied in de schemering opzoeken. De gewone dwergvleermuis is algemeen voorkomend, in vrijwel elke bebouwde kern komen wel een of meerdere kolonies voor. Zij zoeken kleinschalige landschappen op om te foerageren. De laatvlieger komt minder vaak voor. Dit is een grotere vleermuissoort die zich over grotere afstanden verplaatst om te foerageren.

4.2.4 *amfibieën*

Er zijn via het Natuurloket geen gegevens beschikbaar over het voorkomen van amfibieën in of nabij het plangebied. De atlas van Nederlandse amfibieën en reptielen (Bergmans, W. en A. Zuiderwijk, 1986) geeft een indicatie dat amfibieën als knoflookpad en gewone pad binnen het plangebied kunnen voorkomen. Ook is gebruik gemaakt van gegevens van RAVON (Prudon, 2003). In het eigenlijke plangebied zijn geen waarnemingen bekend.

Wel zijn in nabijgelegen kilometerhokken waarnemingen gedaan van de soorten gewone pad, kleine watersalamander, poelkikker en bruine kikker. Van deze soorten is de poelkikker strikt beschermd (3^e categorie Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn).

Bruine kikker en gewone pad maken een groot deel van het jaar uitsluitend gebruik van landbiotoop. Binnen het plangebied zijn (buiten een enkele vijver in tuinen) geen geschikte water/voortplantingsbiotopen aanwezig. Onvoldoende is bekend over de mogelijke (voorjaars)trekroutes van de amfibieën door het plangebied; op basis van de landschapsstructuur ter plaatse worden hier overigens geen bijzonderheden verwacht omdat er in de directe omgeving geen geschikte voortplantingsplaatsen liggen.

Kleine watersalamander en poelkikker zijn meer dan de twee andere soorten (bruine kikker en gewone pad) afhankelijk van open water. De poelkikker is een soort die hecht aan een goede waterkwaliteit. In het plangebied zelf is geen geschikt biotoop aanwezig.

Middels gericht nader onderzoek is de functie van het plangebied voor amfibieën in beeld gebracht. Gedurende deze inventarisatie konden twee soorten amfibieën worden vastgesteld. Het betreft de gewone pad en de bruine kikker, twee soorten die op basis van verspreidingsgegevens al werden verwacht. Het voorkomen in het noorden van het plangebied is te verklaren door de aanwezigheid van het kerkhof en de spoorberm die een goed landhabitat voor deze soorten bieden in de vorm van ruigtes en kruidige begroeiing (zie kaartje veldinventarisatie in de separate bijlage).

4.2.5 *reptielen*

Er zijn bij het Natuurloket geen gegevens beschikbaar over het voorkomen van reptielen in of nabij het plangebied. Ook op basis van de atlas van Nederlandse amfibieën en reptielen (Bergmans en Zuiderwijk, 1986) en gegevens van RAVON (Prudon, 2003) is er geen indicatie dat reptielen in de omgeving van het plangebied voorkomen.

De aanwezigheid van reptielen is vaak beperkt tot natuurgebieden op de hogere zandgronden. Ook spoorlijnen zijn vaak geschikt als leefgebied. De spoorlijn binnen het plangebied heeft een beperkte grootte en met name de taluds zijn beperkt van omvang. Hoewel er lokaal wat schrale omstandigheden langs de spoorlijn voorkomen, is er geen aanleiding om hier reptielen te verwachten. Overige terreindelen binnen het plangebied herbergen zeker geen biotopen voor deze soortengroep. Tijdens de veldinventarisatie door het ecologisch adviesbureau is wel gericht gekeken naar de aanwezigheid van reptielen. Er zijn tijdens dit onderzoek geen reptielen waargenomen. De aanwezigheid van reptielen in het plangebied kan worden uitgesloten.

4.2.6 *insecten*

Natuurloket meldt dat dagvlinders voor de kilometerhokken 205-437 en 205-438 goed onderzocht zijn, zonder melding van beschermde soorten. Binnen de kilometerhokken 206-437 en 206-438 is geen onderzoek verricht. Van de diergroep libellen zijn geen gegevens bekend.

Er zijn tijdens veldbezoek door SAB geen vlinders aangetroffen die beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet. De soorten die binnen het plangebied zijn waargenomen zijn algemeen voorkomende soorten als groot koolwitje en koevinkje.

koevinkje (links, soort van ruigten in bosranden en graslanden) en *Chrysolina fastuosa* (kevertje, algemeen voorkomend op hennepnetels en brandnetels)

De Vlinderstichting (Vlinderstichting, 2003) maakt binnen kilometerhok 205-438 melding van boomblauwtje, citroenvlinder, dagpauwoog, groot koolwitje, klein geaderd witje, klein koolwitje en oranjepipje. Ook deze soorten zijn niet beschermd.

Beschermden soorten binnen de soortengroep van insecten zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen (of vaak gebonden aan waardplanten). Gezien het karakter van het plangebied, met verruigde perceelsranden, is het niet aannemelijk dat er bijzondere beschermden vlinders, libellen of andere insectensoorten zullen voorkomen. Alle libellen hebben water voor de voortplanting nodig. Libellen zijn dan ook niet te verwachten binnen het planbied.

4.2.7 vissen

Omdat er in het plangebied geen permanent watervoerende elementen aanwezig zijn, kan de aanwezigheid van vissen worden uitgesloten.

4.2.8 vogels

Op locaties binnen het plangebied waar zal worden gebouwd kunnen vogels broeden. Het plangebied ligt relatief dicht bij andere bebouwing en de Haagweg. Broedvogels zullen zeker in de omgeving van het plangebied voorkomen. Tijdens het veldbezoek door SAB zijn vooral enkele algemeen voorkomende soorten als merels, spreeuwen en enkele koolmezen in en rond de haagbeplanting gesignaleerd. Verder is de kauw gezien en tjitjaf gehoord. In het agrarisch gebied is fazant gesignaleerd, ter hoogte van de ruigtestrook aan de Kerkwijkweg.

Op basis van de atlas van Nederlandse broedvogels (SOVON, 2002) mogen in het plangebied en de omgeving soorten worden verwacht als witte kwikstaart (op en rond het agrarisch erf), heggemus, roodborst, boomklever, pimpelmees, zwartkop, zanglijster, kneu en putter.

Het terrein zal slechts een beperkte waarde hebben als weidevogelgebied. Mogelijk zullen in het voorjaar soorten als Kievit van het gebied gebruik maken. Voor kritischer soorten als grutto en tureluur (die met name een hoge grondwaterstand eisen) is het gebied ongeschikt. Op en rond het erf worden vooral soorten als zwarte roodstaart en witte kwikstaart verwacht. Fazant komt zeker voor en daarom mogelijk ook andere ruigtebroeders (zoals patrijs).

De combinatie van geschikt voedsel in de vorm van kleine zoogdieren (muizen en konijnen) en agrarisch landschap met woonbebouwing met tuinen maakt de omgeving bovendien geschikt voor roofvogels als sperwer en torenvalk.

4.3 EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN

Krachtens artikel 75 van de Flora- en faunawet moet bij ruimtelijke ingrepen die negatieve gevolgen hebben voor de beschermde dier- en plantensoorten een ontheffing worden aangevraagd. Daartoe moet eerst duidelijk worden of er ter plaatse van de ruimtelijke veranderingen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op die soorten.

Door de beoogde werkzaamheden (zie paragraaf 1.4) zal er sprake zijn van biotoopverlies en verstoring.

4.3.1 *biotoopverlies*

De volgende biotopen gaan verloren bij de inrichting van het plangebied als woonwijk.

open grasland

Het grasland is vooral foerageer- en leefgebied van kleine grondgebonden zoogdieren (mol, egel, konijn, haas, rosse woelmuis, veldmuis, bosmuis, bosspitsmuis) en mogelijk ook voor bunzing, wezel, ree en vos.

Veel vleermuissoorten houden van een afwisselend, halfopen landschap. Het plangebied maakt onderdeel uit van het foerageergebied van de gewone dwergvleermuis en van de laatvlieger. De laatvlieger is echter alleen foeragerend waargenomen langs de oostelijke rand van het plangebied. Deze rand is niet opgenomen in het feitelijke plan en blijft zoals in de huidige situatie bestaan. De gewone dwergvleermuis is een soort die weinig eisen stelt aan zijn foerageergebied. Deze vleermuissoort jaagt ook in tuinen en om lantaarnpalen en schuwt menselijke aanwezigheid niet. Bij bebouwing van het plangebied zal de geschiktheid van het gebied als foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen toenemen, mede door de aanleg van de wijk in een lijnvormige structuur en het aanleggen van tuinen achter de huizen (zie ook de plankaart in hoofdstuk 3)

Als weidevogelgebied wordt het terrein ongeschikt na inrichting als woonwijk. Ook voor roofvogels wordt het voedselgebied verkleind.

Aan de noordkant van het plangebied, op het spoorwegtalud, is tijdens veldbezoek grasklokje gesignaleerd. Bij ingrepen direct langs het spoor bestaat de kans op de aantasting van groeiplaatsen van deze beschermde soort.

greppels en bermen

De greppels aanwezig binnen het gebied staan droog en zijn niet te beschouwen als een voortplantingsplaats voor amfibieën. Deze kunnen er echter wel verblijven. Een ecologische inventarisatie heeft uitgewezen dat de gewone pad en de bruine kikker vooral voorkomen aan de noordkant van het plangebied, langs het spoor en bij het kerkhof. De spoorberm zal ook in de nieuwe situatie aanwezig zijn. Rondom het kerkhof wordt de inrichting echter veranderd waardoor biotoopverlies optreedt. De greppelkanten en bermen met wat ruigere vegetatie kunnen mogelijk ook als verblijfsplaats, schuilplaats en foerageerplaats dienen voor diverse kleine zoogdieren.

Greppels en bermen vormen de potentiële groeiplaats van beschermde plantensoorten; mogelijk komt ook de gewone vogelmelk in het plangebied voor.

opgaande beplanting en hagen

Met name kleine zoogdieren en vogels maken gebruik van de haagbeplanting. Bij verlies aan deze elementen zal de broedgelegenheid verloren gaan voor vogels en zullen dekingsplaatsen voor kleine zoogdieren eveneens verdwijnen. Hierbij is het niet ondenkbaar dat ook vaste verblijfplaatsen van soorten worden weggenomen.

De beplanting vervult tevens een functie voor vleermuizen; enerzijds als lijnelement ter oriëntatie, anderzijds als foerageerelement (langs de rand van bomen zitten vaak veel insecten). Tijdens de veldinventarisatie werd het plangebied vooral gebruikt als foerageergebied door dwergvleermuizen.

bebouwing

Voor amfibieën kan bebouwing (kruipkelders) dienst doen als winterverblijfplaats. Aangezien er geen verblijfplaatsen van vleermuizen en de steenmarter in het plangebied zijn aangetroffen, kan biotoopverlies voor de vleermuizen en de steenmarter door de sloop van huizen worden uitgesloten.

4.3.2 *verstoring*

Verstoring kan het gevolg zijn van bijvoorbeeld verontrusting, betreding, schaduwwerking, verlichting en geluid.

De tijdelijke grond- en bouwwerkzaamheden zullen mogelijk leiden tot verontrusting. Bepalend is de plek van de ingrepen, de omvang en de periode waarin de ingreep plaatsvindt. Ook het gebruik als wijk zal leiden tot een bepaalde druk op het gebied en de omgeving, in de vorm van verkeer en uitloop (honden uitlaten etc.).

Verlichting zal zeker aan de orde zijn in de vorm van openbare verlichting, huizen en tuinen. Over het algemeen wordt aanbevolen om buitenverlichting zoveel mogelijk te beperken, zodat dieren in schemering en nacht ook dekking in het donker hebben. Met name ook vleermuizen kunnen afgeschrikt worden door verlichting, hoewel een soort als de dwergvleermuis juist ook foerageert bij straatlantaarns waar zich insecten verzamelen.

5 CONCLUSIES

5.1 ALGEMEEN

Bij ruimtelijke ingrepen dient rekening te worden gehouden met de natuurwaarden ter plaatse. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortenbescherming. Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied wat is aangewezen in het kader van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, een zogenaamde SBZ. Het plangebied ligt ook niet in een provinciale EHS zone. Er dus geen sprake van gebiedsbescherming.

Soortenbescherming is altijd aan de orde op basis van de Flora- en Faunawet. Bij onderzoek in het plangebied is aangetoond dat er verschillende beschermde planten-, zoogdier-, en amfibieënsoorten (mogelijk) voorkomen.

5.2 PROCEDURELE CONSEQUENTIES

5.2.1 *algemeen voorkomende soorten*

Veel van de soorten die gebruik maken van het plangebied zijn echter algemeen voorkomende beschermde soorten. Op basis van een vrijstelling mogen vaste rust en verblijfplaatsen van deze soorten worden verstoord of aangetast. In het plangebied zijn dit de (waarschijnlijk) voorkomende planten grasklokje en gewone vogelmelk, de zoogdiersoorten mol, egel, konijn, haas, rosse woelmuis, veldmuis, bosmuis, bosspitsmuis, bunzing, wezel, ree en vos en de amfibieënsoorten bruine kikker en gewone pad. De twee laatstgenoemde zijn, evenals het grasklokje, tijdens veldbezoeken in het plangebied gevonden.

5.2.2 *minder algemeen voorkomende soorten*

Voor andere, minder algemeen voorkomende soorten geldt geen algemene vrijstelling niet. Tijdens de nadere veldinventarisatie door adviesbureau Mertens is uitgebreid gekeken naar steenmarters, amfibieën en reptielen als de genoemde soorten/soortgroepen. Minder algemeen voorkomende en strikt beschermde amfibieën en reptielen zijn niet aangetroffen. Ook van de steenmarter zijn geen sporen gezien of zichtwaarnemingen gedaan.

5.2.3 *strikt beschermde soorten*

De aanwezigheid van enkele foeragerende vlemuissoorten is in het plangebied geconstateerd. De aangetroffen soorten zijn de laatvlieger en de gewone dwergvleermuis. De laatvlieger is eenmalig aan de oostkant van het plangebied foeragerend gezien. Deze rand van het plangebied is in de huidige situatie al bebouwd. Deze bebouwing ligt langs de al aanwezige doorgaande weg richting het centrum. Deze oostelijk rand is niet in het plan opgenomen en zal als zodanig niet worden aangetast. Dit betekent dat er geen sprake is van invloed op het foerageergebied van de laatvlieger. Deze soort legt grotere afstanden af bij het foerageren dan de dwergvleermuis en heeft dus een veel groter leefgebied.

De gewone dwergvleermuis is meerdere malen gesignaleerd in en langs de randen van het plangebied. Deze soort komt bijna in elke bebouwingskern wel voor en ondervindt

weinig hinder van verstoring door licht. De dwergvleermuis staat er om bekend dat ze jagen in tuinen en bij lantaarnpalen.

De gewone dwergvleermuis krijgt door de aanleg van de nieuwe wijk uitgebreidere foerageermogelijkheden in het plangebied. Dit komt mede doordat er nieuwe groenelementen in het plangebied zullen worden gerealiseerd. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn in het plangebied niet aangetroffen en zullen derhalve ook niet worden aangetast. Er hoeft geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

5.2.4 *vogels*

Het terrein kan in de huidige situatie dienst doen als broedplaats voor vogels. Met name soorten als Kievit, fazant en patrijs zullen er broeden. Ook de huidige bebouwing kan dienst doen als broedplaats. Door rekening te houden met het broedseizoen van deze vogels (half maart tot half juli) kan worden voorkomen dat de actieve nesten worden verstoord. Dit betekent dat gedurende deze periode geen sloop- en kapactiviteiten of grootschalige grondwerkzaamheden mogen plaatsvinden. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces.

Wat betreft bouwactiviteiten gelden in principe geen beperkingen, tenzij in de directe omgeving broedgevallen worden gerapporteerd. Omdat de uitvoering van de werkzaamheden en de inrichting van het terrein mogelijk gedurende meerdere jaren plaatsvindt, dient gedurende de aanleg van de wijk jaarlijks, vanaf half maart, een onderzoek moet worden uitgevoerd naar actieve broedplaatsen. Als nesten worden aangetroffen dienen de werkzaamheden hierop te worden aangepast. Dit kan in veel gevallen betekenen dat binnen een zone van ongeveer 20 meter geen activiteiten dienen plaats te vinden. Overigens is deze afstand afhankelijk van de aangetroffen soort en de aard en intensiteit van de activiteit.

5.3 TOEPASSING ZORGBEGINSEL

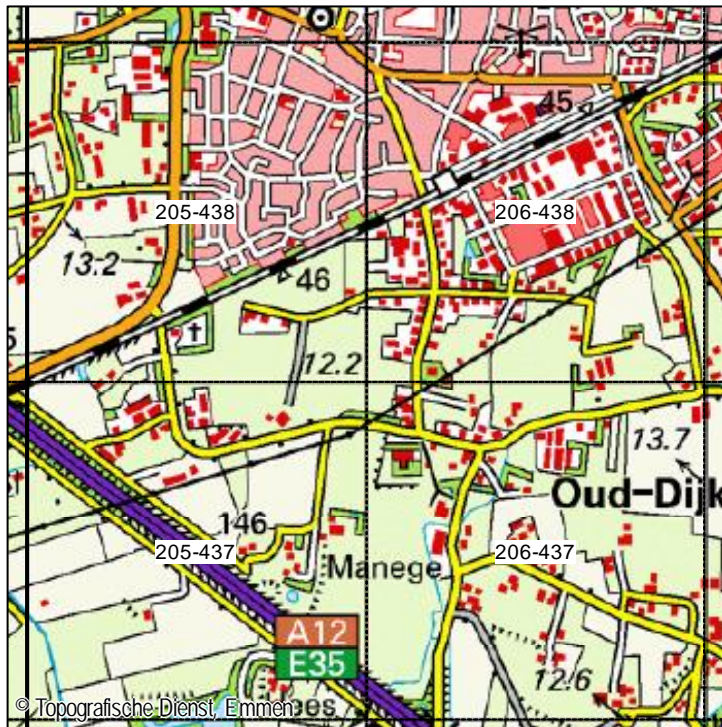
Op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora en Faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om verstoring tot een minimum te beperken en mogen niet opzettelijk worden gedood of verwond. Dit kan worden bereikt door voorafgaand aan de werkzaamheden door het gebied te lopen en de werkzaamheden zodanig uit te voeren dat dieren tijdig kunnen wijken.

5.4 AANBEVELINGEN

De volgende aanbevelingen worden gedaan om het plangebied na herinrichting opnieuw geschikt te maken als leefgebied voor beschermde soorten:

- het toepassen van inheemse en besdragende beplanting;
- geen beschoeiingen aan de waterkant toepassen, maar een natuurlijke oever realiseren;
- het plaatsen van nestkasten en toepassen van speciale dakpannen aan en op de nieuwe bebouwing om de broedmogelijkheid voor vogelsoorten te vergroten.

BIJLAGE 1: GEGEVENS NATUURLOKET

Rapportage voor kilometerhok X:205 / Y:437

Soortgroep	Soort uit Flora- en faunawet	Soort uit Habitat-/ Vogelrichtlijn	Rode lijst soort	Volledigheid	Actualiteit
Vaatplanten	2			goed	1/1/'90-1/10/'01
Mossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Korstmossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Paddestoelen				niet onderzocht	1/1/'75-1/1/'03
Zoogdieren	1	1		slecht	1/1/'90-1/1/'03
Broedvogels				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'02
Watervogels	1			slecht	'90/'91 -'01/'02
Reptielen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Amfibieën				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Vissen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Dagvlinders				goed	1/1/'92-1/4/'03
Nachtvlinders				niet onderzocht	1/1/'80-1/1/'03
Libellen				matig	1/1/'90-1/1/'03
Sprinkhanen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Overige ongewervelden				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03

Rapportage voor kilometerhok X:205 / Y:438

Soortgroep	Soort uit Flora- en faunawet	Soort uit Habitat-/ Vogelrichtlijn	Rode lijst soort	Volledigheid	Actualiteit
Vaatplanten	1			goed	1/1/'90-1/10/'01
Mossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Korstmossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Paddestoelen				niet onderzocht	1/1/'75-1/1/'03
Zoogdieren				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Broedvogels	26			goed	1/1/'90-1/1/'02
Watervogels	1			slecht	'90/'91 -'01/'02
Reptielen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Amfibieën				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Vissen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Dagvlinders				niet onderzocht	1/1/'92-1/4/'03
Nachtvlinders				niet onderzocht	1/1/'80-1/1/'03
Libellen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Sprinkhanen				matig	1/1/'90-1/1/'03
Overige ongewervelden				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03

Rapportage voor kilometerhok X:206 / Y:437

Soortgroep	Soort uit Flora- en faunawet	Soort uit Habitat-/ Vogelrichtlijn	Rode lijst soort	Volledigheid	Actualiteit
Vaatplanten				goed	1/1/'90-1/10/'01
Mossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Korstmossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Paddestoelen				niet onderzocht	1/1/'75-1/1/'03
Zoogdieren	6	2		slecht	1/1/'90-1/1/'03
Broedvogels	30			goed	1/1/'90-1/1/'02
Watervogels	1			slecht	'90/'91 -'01/'02
Reptielen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Amfibieën				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Vissen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Dagvlinders				niet onderzocht	1/1/'92-1/4/'03
Nachtvlinders				niet onderzocht	1/1/'80-1/1/'03
Libellen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Sprinkhanen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Overige ongewervelden				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03

Rapportage voor kilometerhok X:206 / Y:438

Soortgroep	Soort uit Flora- en faunawet	Soort uit Habitat-/ Vogelrichtlijn	Rode lijst soort	Volledigheid	Actualiteit
Vaatplanten	2			goed	1/1/'90-1/10/'01
Mossen			1	matig	1/1/'80-1/8/'03
Korstmossen				niet onderzocht	1/1/'80-1/8/'03
Paddestoelen				slecht	1/1/'75-1/1/'03
Zoogdieren				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Broedvogels				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'02
Watervogels	1			slecht	'90/'91 -'01/'02
Reptielen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Amfibieën				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Vissen				niet onderzocht	1/1/'85-1/1/'03
Dagvlinders				niet onderzocht	1/1/'92-1/4/'03
Nachtvlinders				niet onderzocht	1/1/'80-1/1/'03
Libellen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Sprinkhanen				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03
Overige ongewervelden				niet onderzocht	1/1/'90-1/1/'03

bron: www.natuurloket.nl, bewerking SAB

BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

Bergmans, W. en A. Zuiderwijk, Atlas van de Nederlandse amfibieën en reptielen, uitgeverij KNNV, Hoogwoud, 1986.

Broekhuizen, S. e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht, 1992.

Linde, B. te en L.J. van den Berg, 2003. Atlas van de Flora van Oost-Gelderland, Stichting de Maandag, Ruurlo, 2003.

Prudon, 2003. Randweg zuid Didam. Levering Reptielen, Amfibieën, Vissen gegevens. RAVON rapport GA 2003-080. Stichting RAVION Nijmegen.

Royal Haskoning, 2003. Bestemmingsplan Randweg-Zuid Didam, verkennend ecologisch onderzoek, 9 september 2003.

SAB, 2004. Quick scan flora en fauna Structuurschets Kerkwijk in opdracht van de gemeente Didam.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000, KNNV Uitgeverij, 2002.

Vlinderstichting, 2003. Vlindergegevens Randweg Didam-Zuid, VS2003-121/GA2003-080, 24 april 2003.

VZZ, 2003. Verkennend ecologisch onderzoek Randweg-Zuid Didam. Toelichting zoogdiergegevens. Natuurloket nummer GA 2003-080.

Websites:

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.vogelbescherming.nl

BIJLAGE 3

**HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN,
STEENMARTERS, AMFIBIEËN EN REPTIELEN
IN KERKWIJK TE DIDAM**

HET VOORKOMEN VAN VLEERMUIZEN, STEENMARTERS, AMFIBIEËN EN REPTIELEN IN KERKWIJK TE DIDAM

augustus 2005

In opdracht van:

SAB

Postbus 379

6800 AL ARNHEM

Adviesbureau Mertens

Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom

Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694

M: 06-29458456

E: mertens_frank@hotmail.com

© Adviesbureau Mertens, Wageningen, 2005.

Deze rapportage mag niet zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	3
1.5 LEESWIJZER.....	3
2 ECOLOGIE.....	4
2.1 VLEERMUIZEN	4
2.2 STEENMARTER	4
2.3 AMFIBIEËN	5
2.4 REPTIELEN	5
3 WERKWIJZE.....	6
3.1 VLEERMUIZEN	6
3.2 STEENMARTER	6
3.3 AMFIBIEËN	6
3.4 REPTIELEN	6
4 RESULTATEN.....	7
4.1 VLEERMUIZEN	7
4.2 STEENMARTER	8
4.3 AMFIBIEËN	8
4.4 REPTIELEN	8
5 CONCLUSIES	9
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	10

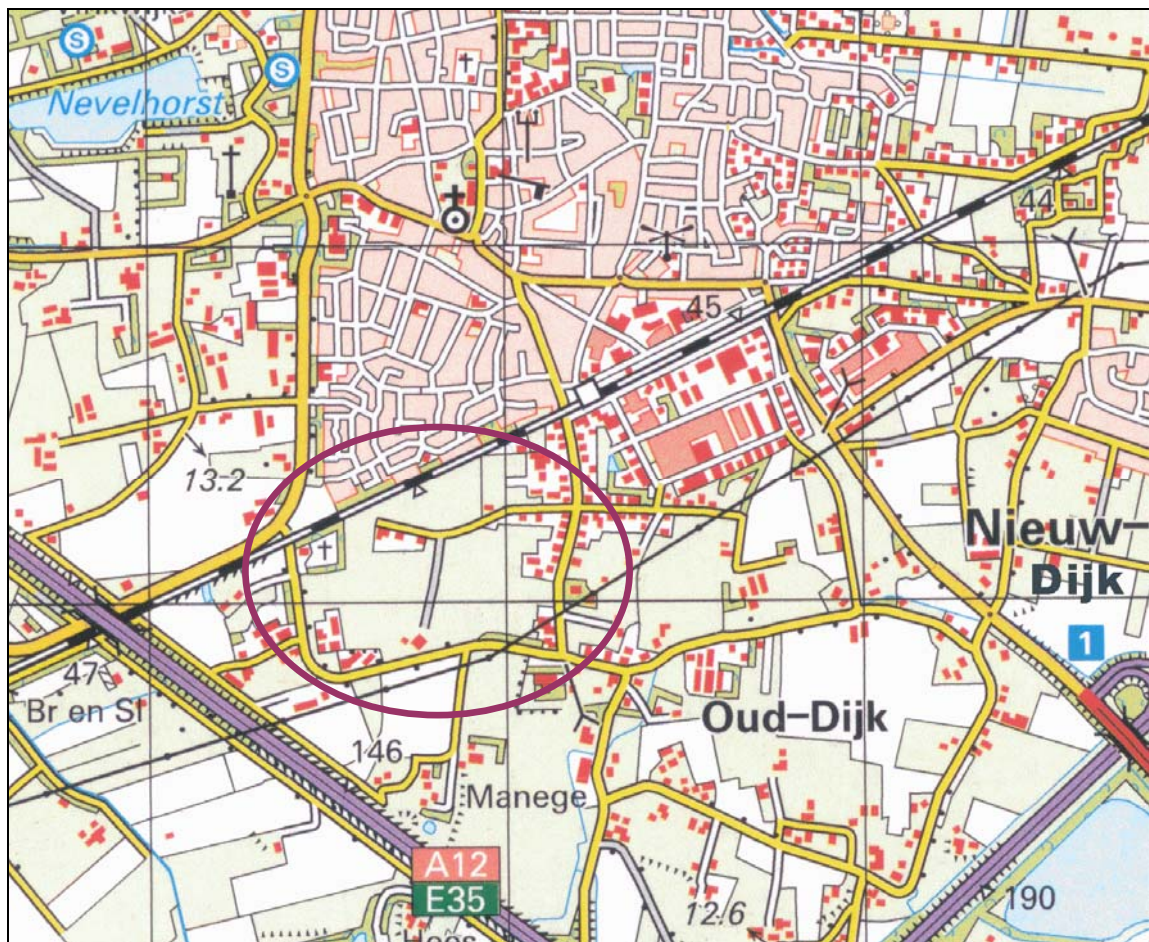
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

In de Structuurschets voor het gebied Kerkwijk wordt een eerste invulling gegeven aan de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied ten zuiden van de spoorlijn bij Didam (gemeente Monferland). In figuur 1 wordt de globale ligging van het plangebied weergegeven. Om eventuele nadelige effecten op de natuur te onderzoeken, heeft SAB een verkennend onderzoek verricht naar aanwezige natuurwaarden in dit gebied (SAB, 2004). Uit deze quick scan bleek dat het voorkomen van vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen nader in beeld moest worden gebracht. Op grond hiervan heeft SAB aan Adviesbureau Mertens te Wageningen gevraagd een inventarisatie uit te voeren naar deze soortgroepen. In onderhavig rapport worden daarvan de resultaten gepresenteerd.

1.2 Het plangebied

Het plangebied is gelegen ten zuidwesten van de plaats Didam, ten zuiden van het spoor (zie figuur 1). De noordzijde wordt begrensd door de spoorlijn, de oostzijde door de Dijksestraat en de zuid- en westzijde door de Kerkwijkweg. Door het gebied, van oost naar zuid, loopt de Meursweg.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied.

Het gebied Kerkwijk is een agrarisch weidegebied. Verspreid staan boom(groep)en en opgaande begroeiingen van struiken langs wegen, bebouwing en het kerkhof dat gelegen is in de oksel van het spoor met de Kerkwijkweg. Enkele wegbermen zijn begroeid met een opgaande kruidachtige begroeiing.

1.3 Doelstellingen van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is de mogelijkheid in kaart te brengen van het voorkomen van, en het terreingebruik van vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen.

Gelet op de opdracht genoemd in de eerste paragraaf van de inleiding en de doelstelling, is het van belang dat de volgende vragen worden beantwoord:

1. Komen er vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen voor in het gebied Kerkwijk te Didam?
2. Indien zij voorkomen, wat is dan het terreingebruik van de vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen in het gebied Kerkwijk te Didam?

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt uitleg gegeven over de ecologie van vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen waarna in hoofdstuk 3 wordt aangegeven welke methode voor de inventarisatie is toegepast. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven en in hoofdstuk 5 de conclusie.

2 ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren. Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootovleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht. Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gevoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Vleermuizen gebruiken verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

2.2 Steenmarter

De steenmarter is een grote martersoort die steeds meer voorkomt in Nederland. Zij verblijft onder daken en leegstaande (kleine) ruimten als zolders en kruipruimten. Omdat zij meer voorkomt wordt zij tegenwoordig ook in of nabij grote steden aangetroffen en lijkt zich hierbij steeds meer aan te passen aan menselijke bebouwing. De steenmarter klimt gemakkelijk, zowel in bomen als tegen gevels van muren. De steenmarter is jaarrond actief maar verlaat de nestplaats niet bij slecht weer.

2.3 Amfibieën

Gedurende het voorjaar verzamelen amfibieën zich in het water om zich voort te planten. Een uitzondering hierop vormen vuursalamander en vroedmeesterpad. Omdat deze soorten echter niet zijn te verwachten in het gebied Kerkwijk worden zij verder buiten beschouwing gelaten. Gedurende het seizoen zijn alle ontwikkelingsstadia van de verschillende soorten aan te treffen. In het vroege voorjaar trekken de amfibieën naar de voortplantingswateren. In deze wateren worden de eieren afgezet, waarna binnen enkele dagen tot weken de larven worden geboren. Na een periode van groei verlaten zij na de metamorfose het water om op land te gaan. De adulten zijn dan vaak al uit het water en verschuilen zich op het land in oevers, onder stenen en bomen en dergelijke. Omdat zij dan verspreid voorkomen en in schuilplaatsen leven is de trefkans klein.

2.4 Reptielen

Reptielen zijn gebonden aan vegetaties die niet te veel opgaand zijn en die structuurrijk zijn. Met name open plekken, waar zij kunnen zonnen, zijn van belang omdat alle reptielen koudbloedig zijn. In tegenstelling tot amfibieën zijn zij voor hun voortplanting niet gebonden aan oppervlaktewater. In een gebied waar zij voorkomen, leven zij dan ook verspreid. In bepaalde biotopen liggen zij vaak te zonnen en kunnen dan worden waargenomen. Voor het waarnemen van reptielen is derhalve biotoopkennis vereist.

3 WERKWIJZE

In totaal zijn vier bezoeken uitgevoerd aan het gebied Kerkwijk te Didam. De bezoeken werden afgelegd op 18 mei, 10 juni, 25 juni en in de nacht van 14 op 15 juni 2005.

3.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd in de nacht van 14 op 15 juni 2005 met behulp van een batdetector. Vleermuizen maken namelijk ultrasone geluiden die met een batdetector kunnen worden opgevangen en vertaald in, voor de mens, hoorbaar geluid. Door interpretatie van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam gebracht.

3.2 Steenmarter

Het onderzoek naar steenmarters heeft plaats gevonden door te letten op sporen (uitwerpselen, vraatsporen en vettige afdrukken rond plaatsen die veel worden belopen) op gebouwen en bomen. Dit onderzoek vond plaats voor het vleermuisonderzoek (avond van 14 juni 2005). Daarnaast is gelet op foeragerende dieren gedurende het vleermuisonderzoek.

3.3 Amfibieën

Het inventariseren van amfibieën vond plaats met behulp van een viertal methoden:

1. Het bevissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen (18 mei 2005).
2. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp op voornamelijk salamanders. Dit vond plaats op 10 juni 2005 en gedurende het vleermuisonderzoek.
3. Het zoeken naar amfibieën in de landfase (uitgevoerd gedurende het vleermuisonderzoek).
4. Gedurende het vleermuisonderzoek (nacht van 14 op 15 juni 2005) en in de avond van 10 juni 2005 werd tevens geluisterd naar de koorzang van padden en kikkers. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. een cassetteband.

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders et al. (1993).

3.4 Reptielen

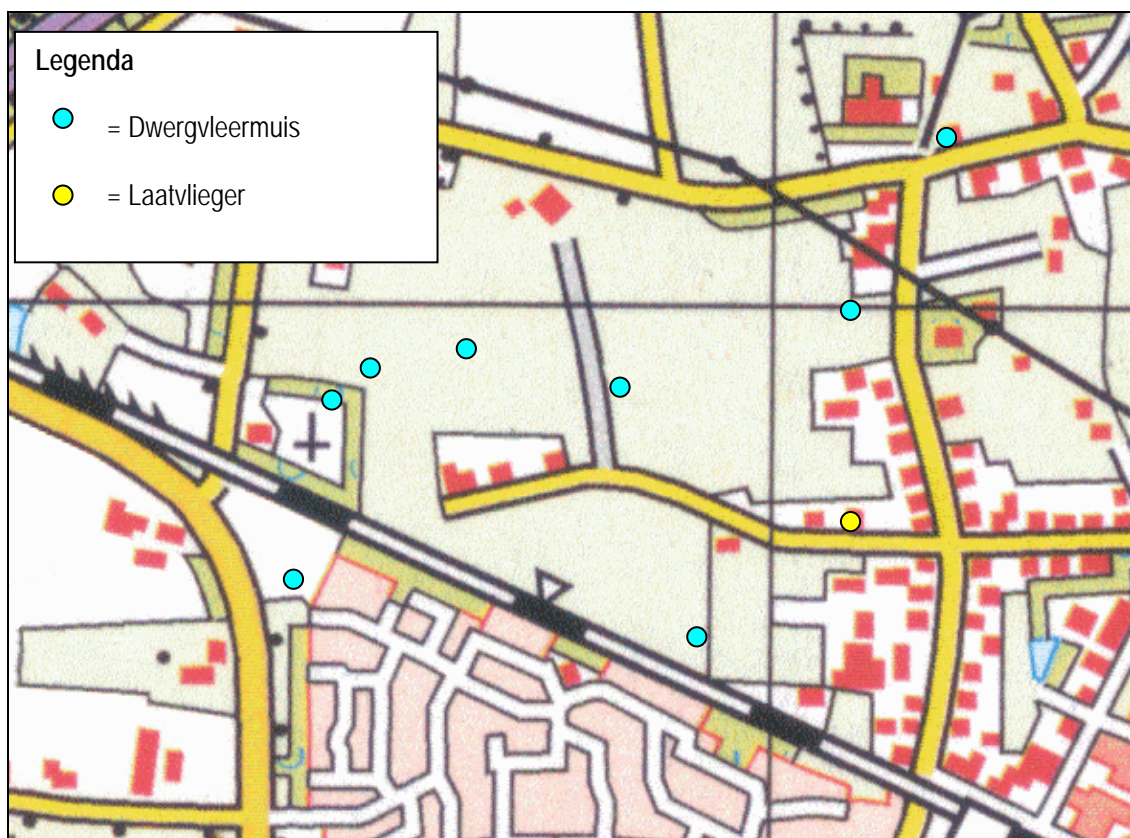
Reptielen zijn geïnventariseerd door te zoeken in schrale bermen langs wegen (voornamelijk langs de Meursweg en de spoorberm) naar zonnende dieren. Dit vond plaats op 18 mei en 12 juni 2005.

4 RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van de inventarisatie naar vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen in Kerkwijk te Didam en wordt tevens het terreingebruik weergegeven.

4.1 Vleermuizen

In totaal zijn twee vleermuissoorten vastgesteld. Het betreft de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. In figuur 2 staan de waarnemingen weergegeven.

Figuur 2. Waarnemingen vleermuizen in het gebied Kerkwijk te Didam.

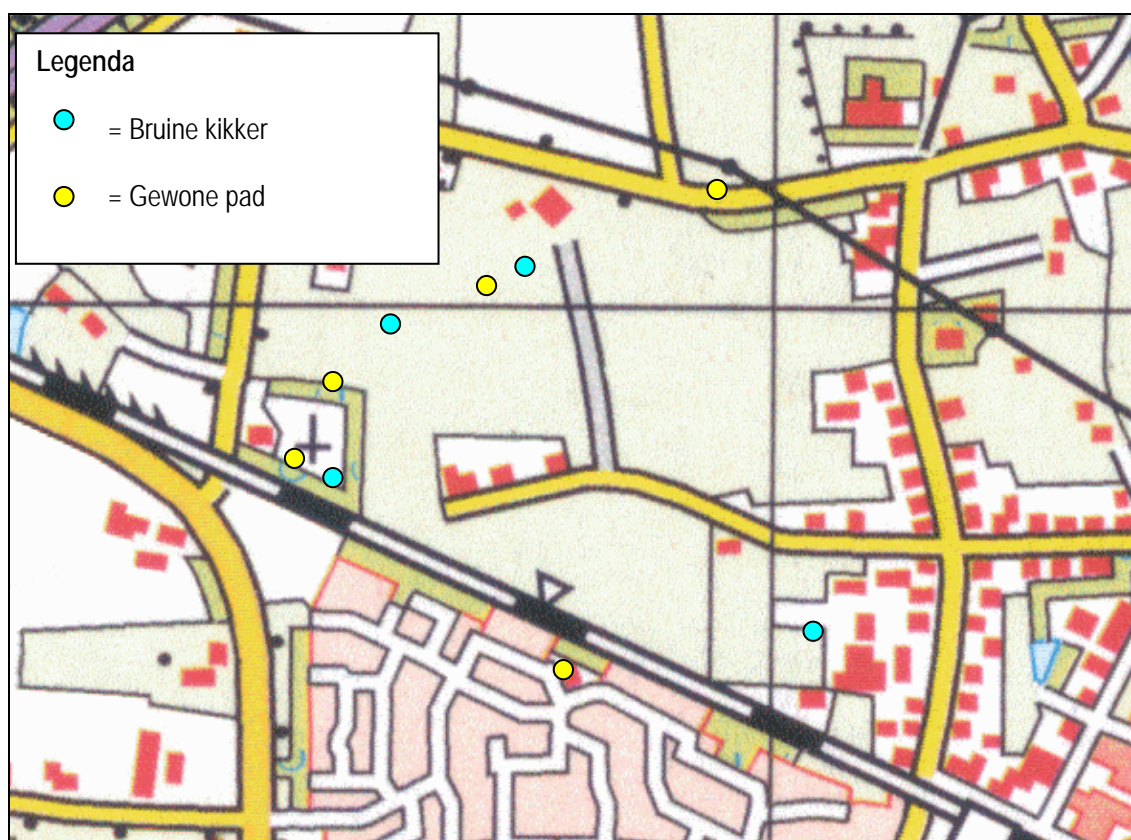
Alle waarnemingen die in figuur 2 staan weergegeven betreffen foeragerende of langsvliegende dieren (geen vliegroute). De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende soort en heeft ca. 8 foerageerplaatsen in het gebied. Laatvlieger is alleen kortstondig foeragerend waargenomen. Omdat zowel de dwergvleermuizen als de laatvliegers laat aankwamen in het gebied en er ook geen indicatie werd gevonden voor een kolonie liggen eventuele verblijfplaatsen (zoals kolonies) buiten het gebied Kerkwijk, mogelijk in woonhuizen die gelegen zijn in de zuidwesthoek van Didam.

4.2 Steenmarter

Gedurende de inventarisatie zijn geen sporen waargenomen van steenmarters. Ook werden geen zichtwaarnemingen verricht.

4.3 Amfibieën

Gedurende de inventarisatie konden twee soorten amfibieën worden vastgesteld. Het betreft de gewone pad en bruine kikker. Beide soorten zijn in het noorden van het gebied aangetroffen en zijn vermoedelijk gebonden aan de spoorberm en het kerkhof.

Figuur 3. Waarnemingen amfibieën in het gebied Kerkwijk te Didam.

4.4 Reptielen

Gedurende de inventarisatie zijn geen reptielen waargenomen.

5 CONCLUSIES

Het gebied Kerkwijk te Didam heeft van de onderzochte soortgroepen vleermuizen, steenmarters, amfibieën en reptielen alleen een functie voor vleermuizen en amfibieën. Voor vleermuizen vormt het gebied foerageergebied en voor amfibieën vormt het landbiotop. Beide soortgroepen komen in vrij lage dichtheid voor.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- SAB-Arnhem, 2004. Quick scan Flora en fauna structuurschets Kerkwijk. SAB; 1-16.